

Απόψεις Εισβολείς ή Ικέτες;

Αναζητώντας απαντήσεις για τα σημερινά προβλήματα στα κείμενα του Αισχύλου

LIFOTEAM, 8.3.2020 | 09:25

Οι πρόσφυγες στην Σκάλα της Συκαμιάς. Παρασκευή 6 Μαρτίου 2020. (EUROKINISSI/ΤΑΤΙΑΝΑ ΜΠΟΛΑΡΗ)

ΤΟΥ ΛΕΥΤΕΡΗ ΚΟΥΛΙΕΡΑΚΗ

«Των προσφύγων ο Δίας καλόβουλο μάτι ας στρέψει σ' αυτό το κοπάδι μας, που απ' του Νείλου τις ψιλαμμουδένιες εκβολές στα πανιά ξεσηκώθηκε· και την Αγία τη Χώρα, ομοσύνορη της Συρίας, αφήνοντας φεύγομε...»

Ικέτιδες, Αισχύλου.

Όποιος επιζητεί μια καθαρότερη ματιά, πιο υγιή και πιο ψύχραιμη, υπερβαίνοντας τις κακοτοπιές και τις αντιφάσεις της παρούσας ιστορικής συγκυρίας, και που αφορά στα ζητήματα που μας θέτει προ των πυλών το προσφυγικό-μεταναστευτικό, ας ανατρέξει σε κείμενα της αρχαιοελληνικής Τραγωδίας. Στις Ικέτιδες, ο Αισχύλος, λόγου χάρη, τι καταδεικνύει, θέτοντας το οικουμενικό ερώτημα: οι ικέτες δικαιούνται άσυλου; Τι γίνεται με εκείνους που φέρουν το πειστήριο της αδικίας, δηλαδή, και που πράγματι εκδιώχτηκαν ή αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους από ανάγκη και προσπίπτουν στον ναό της άλλης Πόλης ζητώντας προστασία; Ποιό ήταν το χρέος της πόλης του Άργους έναντι των πενήντα Δαναΐδων; Και γιατί; Αν αυτό συνέβαινε σήμερα, πως θα έπραττε ο Άρχοντας του Άργους: θα υπάκουγε ενστικτωδώς στους άγραφους νόμους θεών κι ανθρώπων, ή θα τηρούσε κατά γράμμα τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις περί του δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Δύσκολο ερώτημα.

Ας το δούμε, ακολουθώντας το σκεπτικό του τραγικού ποιητή.

Οι πενήντα κόρες του Δαναού καταφεύγουν ικέτιδες στο Άργος για να αποφύγουν τον ατιμωτικό γάμο με τα ξαδέρφια τους, κι αρνούμενες να παντρευτούν τους γιους του Αιγύπτου ζητούν την προστασία της πόλης. Ο βασιλιάς του Άργους τις συμπονά, όμως δεν μπορεί να πάρει απόφαση. Το δίλημμα είναι μεγάλο: αν τις δεχτεί οι Αιγύπτιοι θα του κηρύξουν πόλεμο, κι αν τις διώξει, τότε πράττει ασέβεια προς τον Ξένιο Δία. Οι Δαναΐδες πιέζουν. Αν δεν γίνουν δεκτές απειλούν πως θα κρεμαστούν στα αγάλματα, κάτι που θα προκαλούσε τον θυμό των Θεών επιφέροντας κατάρρα στην πόλη. Αποφασίζει λοιπόν να πάρει την γνώμη των Αργείων συγκαλώντας λαϊκή συνέλευση, της οποίας η απόφαση θα είναι απολύτως δεσμευτική. Όπερ κι εγένετο. Ενόσω, ο Δαναός μεταφέρει στις κόρες του το μαντάτο της θετικής απόφασης στο αίτημά τους, ευθύς αμέσως εμφανίζονται στις ακτές τα πλοία των Αιγυπτίων. Απειλώντας σε πόλεμο, οι Αιγύπτιοι, στέλνουν τον κήρυκα για να πάρει τις κοπέλες, όμως, ο Άρχων, οπλισμένος με την καθολική και ομόθυμη θέληση της πόλης, τον διώχνει. Τί άλλο θα μπορούσε να ήταν αυτό που έκαμε τους επιτιθέμενους να υποχωρήσουν, εκτός του φόβου που φέρει το σθένος κι η ομόθυμη ομοψυχία των πολιτών του Άργους; Η τραγωδία τελειώνει με τον χορό να υμνεί με ευχαριστίες την πόλη του Άργους.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο που πιθανότατα ετούτο το έργο είναι το πρώτο που γράφτηκε στην παγκόσμια δραματοουργία, κι ας ανέβηκε το 463 π.Χ., δεύτερο, δηλαδή, μετά τους Πέρσες. Εκτός του ασύλου, το κείμενο διερευνά και την εκδοχή της επαφής δυο εντελώς διαφορετικών κόσμων. Ποιανού ενός το δίκαιο θα `πρεπε να επικρατήσει, άραγε, όταν είναι γνωστό πως η όποια μονομερή επιλογή προσβάλει τα ήθη του έτερου-άλλου, προκαλώντας την μετωπική σύγκρουση των πολιτισμών; Στην Αίγυπτο, ως γνωστόν, οι Φαραώ παντρευόντουσαν τις αδελφές τους, κι άρα, η αιμομιξία, ηθικά και πολιτικά, ήταν απολύτως αποδεκτή και νομιμοποιημένη, κάτι που ήταν εκτός του αξιακού κώδικα και των ηθικών κανόνων των τότε ελληνικών πόλεων. Ποιός έχει δίκιο; Οι Ικέτιδες του Αισχύλου ομιλούν περί τούτου, λοιπόν, κι όχι οι Ικέτιδες του Ευριπίδη, όπου στο ομότιτλο έργο του ο νεότερος των τραγικών συγγραφέων θέτει ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα και που αφορά στην άρνηση των ομόηθων Θηβαίων να επιτρέψουν την ταφή των επτά φονευθέντων στρατηγών της Αθήνας. Ο πόλεμος λοιπόν γεννά ικέτες, εσαεί. Ομοίως, δοκιμάζονται οι αντοχές, η γενναιότητα και το ήθος της Πόλης-Κράτους που δέχεται μαζικής ικεσίας.

Επί του πρακτέου.

Δικαίως φυλάσσονται τα εθνικά σύνορα, για όσο υπάρχουν, και καλώς η Χώρα περιφρουρεί την εδαφική της ακεραιότητα. Ορθώς λοιπόν πράττει η συντεταγμένη Πολιτεία αντιδρώντας δυναμικά στην ασύμμετρη απειλή, επικαλούμενη υπαρκτό κίνδυνο για την εθνική της ασφάλεια, λόγω της σχεδιασμένης πίεσης που δέχεται στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της από την εξ ανατολών γείτονα και σύμμαχο χώρα, όπου, για λόγους γεωπολιτικής ισχύος εκβιάζει την Δύση δια της εργαλειοποίησης των δυστυχημένων, κι από караβάνια διωγμένων τους μετατρέπει σε στρατιές εισβολέων. Πράγματι, ναι, όντως, είναι σκληρό το μέτρο που αναφέρεται στην ενεργοποίηση του άρθρου 78.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναστέλλοντας βασικές αρχές ανθρωπισμού του διεθνούς δικαίου και που αφορούν την μη απώθηση και μη επαναπροώθηση, θεσπιζόμενος όρος συνθήκης που προστατεύει τους απανταχού διωκόμενους. Ποιός ευθύνεται, άραγε; Αρκεί η διαπίστωση όλων, ότι οι ανισότητες, οι αδικίες, οι ανταγωνισμοί κι ο πόλεμος, είναι η κοινή μήτρα του κακού; Εξαγνίζεται το κακό με θεϊκές παρακλήσεις και θυσίες; Κι αν ισχύει η παραδοχή του Νίτσε, ότι ο Θεός πέθανε, τότε ποιός θα μας σώσει;

Η μοίρα μας όρισε ως φράχτη, παλαιόθεν. Δύσκολη η διαχείριση ενός τέτοιου δυσεπίλυτου ζητήματος, που λόγω γεωγραφίας, μας ήρθε ως πρόβλημα και προφανώς θα παραμείνει επί μακρώ. Είμαστε μέρος της λύση, ή το πρόβλημα; Θέλει νου και κρασί. Και ορθή σκέψη. Οι πολεμόχαροι αλαλαγμοί μισαλλοδοξίας κι εχθροπάθειας που ακούγονται στο εσωτερικό απαντώντας στις κραυγές των βαρβάρων, τάχα μου δήθεν, εκτός από αποκρουστικοί, όχι μόνο δεν βοηθούν τον εθνικό σκοπό που επικαλούνται, αλλά, αντιθέτως, ακυρώνουν το θεμελιώδες αίτημα της όποιας απαιτούμενης ομοψυχίας μπρος στον κίνδυνο. Στην έμμεση κοινοβουλευτική δημοκρατία, όσο ασθενική κι αν είναι, η οχλοκρατία των μαζών μόνο δεινά επιφέρει. Κι ο ακραίος φονταμενταλισμός, εκατέρωθεν.

Ανοιχτές κοινωνίες δεν σημαίνει και ανοχύρωτες. Προφανώς. Ψυχραιμία, νηφαλιότητα και σωφροσύνη, λοιπόν, γιατί μόνο έτσι δύνασαι να περιφρουρείς το δίκιο σου, πατριώτης, σαν να μας ψιθυρίζουν στο αυτί οι μεγάλοι Τραγικοί Συγγραφείς. Ε και; Ποιός τους ακούει; Τα κείμενα της αρχαίας τραγωδίας διδάσκουν; Φοβάμαι πως όχι. Τεκμαίρεται κι από την ιστορική εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού. Ας μετρήσουμε λοιπόν τα κουκιά κι ας πορευτούμε, έχοντας συνείδηση του σκοπού και του μέτρου. Ό,τι άλλο ακούγεται ή λέγεται στην μικρή μας πλατεία, εκτός από βλαπτικό και ύποπτο, είναι βαθιά αντεθνικό, αντιδημοκρατικό και απάνθρωπο. Ας αντιληφτούμε τη κρισιμότητα της ιστορικής συγκυρίας, επιτέλους, προτάσσοντας το δίκαιο, την τιμή και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, προς χάριν και του εθνικού συμφέροντος. Αλλιώς, κινδυνεύει να εγγραφούμε ως οι τραγικοί κιβδηλοποιοί της Ιστορίας.

Ο Λευτέρης Κουλιεράκης είναι οικονομολόγος και συγγραφέας.

ΕΓΓΡΑΦΕΙΤΕ ΣΤΟ NEWSLETTER ΜΑΣ

Για να λαμβάνετε κάθε εβδομάδα στο email σας μια επιλογή από τα καλύτερα άρθρα του lifo.gr

ΕΓΓΡΑΦΗ

ΟΡΟΙ ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ